

Motion till riksdagen

1989/90:A103

av Agne Hansson och Marianne Jönsson (båda c)

med anledning av prop. 1989/90:76

Regionalpolitik för 90-talet

I den nu framlagda regionalpolitiska propositionen (prop. 1989/90:76) sviker återigen den socialdemokratiska regeringen Kalmar län. De förslag till insatser i sydöstra Sverige och Kalmar län som den regionalpolitiska utredningen lagt fram bortser regeringen helt ifrån. Ej heller beaktas centerns reservation i utredningen.

I denna motion föreslår vi att riksdagen avvisar regeringens fientliga linje mot Kalmar län. Vi föreslår en rad åtgärder för att vända utvecklingen, stärka sysselsättning och service, behålla ungdomen och öka inflyttningen i Kalmar län.

Vi följer upp de samstämmiga förslagen i utredningen beträffande Kalmar län och sydöstra Sverige och förslagen i centerns reservation till utredningen. Vi föreslår att nuvarande principen med tre stödområden behålls men att benämningen stödområde byts ut mot resursområde.

Kommunerna Högsby, Torsås, Hultsfred, Mönsterås, Emmaboda, Nybro, Oskarshamn, Västervik, Vimmerby, Borgholm och Mörbylånga med undantag av församlingarna Glömminge, Algutsrum och Torslunda i Kalmar län föreslår vi skall införas i resursområde C.

Vi föreslår att det framtida regionalpolitiska stödet görs mer individriktat för att utjämna inkomststrukturen i landet och höja den nuvarande låga inkomstnivån för Kalmar läns invånare.

Vi föreslår en lokalisering till länet av kollektivforskningsinstitut inom sektorerna trä, turism och vattenbruk.

50 milj. kr. föreslås avsättas till vuxenutbildningsinsatser och till studieförbundens utbildningsverksamhet i bl.a. Kalmar län.

Särskilda resurser föreslår vi skall avdelas till länet för att bygga upp motagnings- och utvecklingsenheter för att stödja och utveckla kvinnligt företagande i länet.

Befolkningsutveckling

Kalmar län är ett avflyttningslän. Det är främst de unga som flyttar. Situationen i länet under 80-talet har skrämmande likheter med befolkningsomflyttningen under 60-talet. Avfolkningen av vissa delar av landet som medfört stora trängselproblem för storstädernas människor, med bostadsbrist, vårdkris och försämrad stadsmiljö, har i mycket hög grad gått ut över Kalmar län.

I ett längre perspektiv ser befolkningsituationen än dystrare ut. Under de senaste hundra åren har befolkningen varit konstant i Kalmar län, samtidigt som rikets befolkning nästan fördubblats. Kalmar län har således inte fått del av denna folkökning. Resultatet har blivit att regionens andel av rikets befolkning har minskat från 12 % till i överkant av 6 %. Inget annat län kan uppvisa en liknande utveckling. Norrlands andel av rikets befolkning har exempelvis endast minskat med 0,5 procentenheter under samma hundraårsperiod.

I likhet med de flesta län i landet har även Kalmar län kunnat uppvisa en befolkningsökning de senaste två åren. Men en närmare analys visar att länet fortfarande skiljer sig från de flesta andra län. Ökningen var procentuellt mindre än ökningen i de flesta andra län. Utflyttningen till övriga län är fortfarande mycket hög. På inrikesflyttningar uppvisar t.ex. Kalmar län ett minus på 1 452 personer för 1988.

Det är invandrare och framför allt flyktingar som räddar länet från befolkningsminskning. Detta är i och för sig glädjande. Utan invandringen skulle länet haft en befolkningsminskning för t.ex. 1988 på 227 personer.

Även om avflyttningen från länet avklingat under 1988 och 1989 kan det aldrig tas som intäkt för att 80-talets svåra avfolkningstrend är slut. I ännu mindre grad ger det belägg för att en mer än hundraårig period av befolkningsstagnation i länet nu skulle vara bruten. Med en fortsatt svag regionalpolitisk satsning finns uppenbar risk att länet har att vänta en ny kraftig utflyttningsvåg både till storstäderna och till invandrarnas ursprungliga hemländer.

Utflyttningen från länet har gjort åldersstrukturen alltmer snedvriden. Det är ungdomarna som flyttar från länet i brist på högre utbildning. Efter avslutade högre studier stannar ungdomen kvar i de expansiva universitetsorterna. De äldre bor kvar och blir proportionellt allt fler. Tabellen nedan visar antalet utflyttade ungdomar 16–24 år från 1982 till 1988.

Tabell 1. Antalet ungdomar som flyttat från länet under 1982–1988.

År	Utflyttade 16–24 år
1982	1 160
1983	1 220
1984	1 460
1985	1 700
1986	1 800
1987	1 800
1988	1 875
Summa	11 015

Drygt 11 000 ungdomar har flyttat från Kalmar län på 7 år. Det är 4,6 % av länets befolkning. Samtidigt blir andelen äldre allt större. En jämförelse med rikets åldersfördelning visar att länet är klart underrepresenterat i åldersgrupperna 16–24 år och 25–44 år, men däremot överrepresenterat i åldersgrupper över 45 år och särskilt över 65 år. Den kraftigaste ökningen av äldre har länet i åldersgruppen över 80 år. 1988 var 11 756 av länets invånare 80 år eller äldre. Detta är mer än 400 fler än vid föregående årsskifte. Länet har flest antal äldre per tusen invånare i landet näst Jämtland. Andelen äldre i länets kommuner och genomsnittet för riket framgår av följande tabell.

Tabell 2. Andelen äldre i länets kommuner 1988 i procent av hela befolkningen.

Kommun	65-år %	80-år %
Västervik	20,8	5,0
Vimmerby	20,2	4,8
Hultsfred	22,1	5,4
Högsby	25,8	7,1
Oskarshamn	19,0	4,5
Mönsterås	19,3	4,3
Nybro	21,0	5,2
Emmaboda	20,4	4,7
Kalmar	18,4	4,5
Torsås	23,8	6,4
Mörbylånga	18,4	4,4
Borgholm	24,3	6,0
Kalmar län	20,3	4,9
Riket	17,8	4,1

Som framgår av tabellen är andelen äldre extremt hög i Högsby kommun, men också Torsås och Borgholm har andelar som klart överstiger läns-genomsnittet. Alla länets kommuner överskrider klart rikets genomsnittsan-del, såväl vad avser åldersgruppen över 65 år totalt som gruppen 80 år och äldre.

Inomregional obalans

Bland förändringarna i befolkningen märks vidare en kraftig avfolkning på landsbygden och stora skillnader mellan olika kommuner. Den regionala obalansen har ökat. Medan norra länsdelens sex kommuner har svarat för hela befolkningsminskningen de senaste fem åren är det främst Kalmar kom-mun som ökat sin befolkning.

Kalmar län rymmer en regionalpolitisk problematik som påminner om landets. I vissa delar främst i norra länet finns Norrlandsproblem medan si-tuationen i andra delar är ljusare. 80-talets befolkningsförändringar med de inomregionala obalanserna inbegripna framgår av följande tabell.

Tabell 3. Befolkningsförändringar i länets kommuner med fördelning på norra och södra länsdelen

Förändring	1989	1980-1989	%
	Antal	Antal	
Västervik	39 593	-1 670	-4,0
Vimmerby	15 836	- 344	-2,1
Hultsfred	16 925	- 869	-4,9
Högsby	7 178	- 622	-8,0
Oskarshamn	27 221	- 816	-2,9
Mönsterås	13 016	- 119	-1,0
Norra länsdelen		-4 440	-3,6
Nybro	20 852	- 784	-3,6
Emmaboda	10 681	- 643	-5,7
Kalmar	55 792	+2 946	+5,6
Torsås	7 858	- 65	-1,1
Mörbylånga	13 233	+ 620	+4,9
Borgholm	11 345	+ 315	+2,9
Södra länsdelen		+2 389	+2,1
Kalmar län	239 530	-2 051	-0,9

Sysselsättningen

Avflyttningen från länet har inte enbart medfört att andelen äldre ökat. Den har också medfört att könsfördelningen blivit ensidigare. Därmed försvåras möjligheterna att upprätthålla en allsidig näringslivsstruktur. Ensidigare näringslivsstruktur och därmed svårare för kvinnorna att få arbete innebär att länet går in i en ond cirkel, där allt fler kvinnor tvingas söka sig till mer expansiva regioner både för att få utbildning och arbete. Detta leder till en bristfällig social miljö, som i sin tur leder till att dynamiken i länets utflyttningsområden minskar. De sociala problemen riskerar därmed att öka och utarmningen av de svaga områdena i länet blir än mer svår att stoppa.

Kalmar län har under 80-talet haft en låg sysselsättningsutveckling – lägre än de flesta län i landet. Orsaken till att länet just nu har låg arbetslöshet och hög efterfrågan på arbetskraft är att länet genom utflyttningen är underrepresenterad i ungdomsgruppen och i förvärvsverkamma åldersgrupper. Länet har också brist på specialutbildad arbetskraft genom brist på högre specialinriktad utbildning.

Kalmar län är ett typiskt småföretagarlän. Länet har därigenom missgynnats av 80-talets regeringspolitik, som i huvudsak gynnat storföretagen på småföretagens bekostnad. Den ensidiga satsningen som skett på de stora exportföretagen och på ökad koncentration inom näringslivet har lett till att många små företag i länet köpts upp och hotas av uppköp från stora företag utanför länet.

Det har inneburit att länet har en situation på näringslivssidan där huvuddelen av näringslivet dirigeras från huvudkontor utanför länet. Den lokala förankringen avtar och känslan för sysselsättningsansvaret minskar. Uppköp och sammanslagningar leder oftast till nedläggningar av mindre enheter i periferien. Länets arbetsmarknad blir därmed mycket sårbar vid en nedgång i konjunkturen.

Löne- och inkomstförhållanden

Den kraftiga löneglidningen som skett på grund av den ökade koncentrationen till de expansiva områdena har lett till ökade löner i koncentrationsområdena, medan en lägre inkomstutveckling kan förmärkas för de förvärvsarbete i Kalmar län. Löneklyftorna regionalt har därigenom ökat på Kalmar läns bekostnad. Detta framgår mycket tydligt av följande inkomststatistik.

Tabell 4. Taxerad och beskattningsbar medelinkomst län för län och i riket 1987.

Mot. 1989/90

A103

Placering	Län	Taxerad medelinkomst	Beskattningsbar medelinkomst
1	Stockholm	99 600	95 300
2	Göteborgs och Bohus	87 100	82 100
3	Uppsala	84 900	80 400
	Riket	84 700	80 400
4	Malmöhus	84 000	79 300
5	Västmanland	83 600	78 700
6	Norrboten	82 500	77 800
7	Södermanland	82 300	77 000
8	Östergötland	81 600	76 500
9	Örebro	81 500	76 200
10	Västernorrland	81 300	76 000
11	Älvsborg	80 700	75 300
12	Västerbotten	80 300	75 300
13	Gävleborg	80 300	74 700
14	Halland	79 800	74 700
15	Jönköping	79 500	74 400
16	Kopparberg	79 200	73 800
17	Värmland	79 100	73 600
18	Kronoberg	78 000	72 800
19	Skaraborg	77 600	72 300
20	Blekinge	77 000	72 500
21	Kristianstad	76 900	71 900
22	Kalmar	76 100	70 500
23	Jämtland	75 700	69 900
24	Gotland	73 100	67 900

Hur antalet inkomsttagare fördelar sig på olika inkomstgrupper framgår av följande tabell.

Tabell 5. Antalet inkomsttagare fördelade på olika inkomstgrupper i Kalmar län samt andelen i varje grupp i Kalmar län, Stockholm och riket –taxerad inkomst 1987.

Sammanräknad inkomst, inkomstgrupp (1 000 kr.)	Kalmar antal	län %-andel	Stockholm %-andel	Riket %-andel
0,1– 19,9	16 877	8,7	7,9	8,4
20,0– 39,9	27 791	14,3	8,3	11,5
40,0– 59,9	27 397	14,9	9,9	12,4
60,6– 79,9	26 136	13,6	10,5	12,4
80,0– 99,9	29 725	15,3	13,7	14,9
100,0– 119,9	28 448	14,7	15,1	15,0
120,0– 139,9	17 817	9,2	11,4	10,2
140,0– 179,9	13 158	6,8	12,0	9,0
180,0– 199,9	2 208	1,1	3,2	1,9
200,0– 259,9	2 781	1,4	4,6	2,6
260,0– 299,9	621	0,3	1,3	0,7
300,0–	975	0,5	2,1	1,0
Summa	193 934	100,0	100,0	100,0

1987 fanns det i Kalmar län 193 934 inkomsttagare. Av dessa redovisade 156 374 eller 81 % en taxerad inkomst som understeg 120 000 kr. För hela riket är den siffran 75 %, medan endast 65 % av Stockholms inkomsttagare ligger under denna nivå. I tabellen anges denna magiska skärningspunkt för länet med den heldragna linjen. Hur fördelningen förhåller sig mellan olika åldersgrupper framgår av nästa tabell.

Tabell 6. Antalet inkomsttagare fördelade på olika åldersgrupper i Kalmar län samt andelen i varje grupp i Kalmar län, Stockholm och riket.

Män och kvinnor Åldersgrupp (år)	Kalmar län		Stockholm	Riket
	antal	%-andel	%-andel	%-andel
- 15	2 819	1,5	1,7	1,6
16-19	11 449	5,9	5,4	5,9
20-24	16 377	8,4	9,2	8,8
25-34	27 961	14,4	18,5	16,2
35-49	47 294	24,4	27,4	25,7
50-64	37 470	19,3	17,8	18,9
65-	50 564	26,1	20,0	22,9
Summa	193 934	100,0	100,0	100,0

En jämförelse mellan medelinkomsterna i olika åldersgrupper i motsvarande tre fall Kalmar län, Stockholm och riket ger följande resultat.

Tabell 7. Medelinkomsten i olika åldersgrupper i Kalmar län, Stockholm och riket - taxerad inkomst (1 000 kr.)

Män och kvinnor Åldersgrupp (år)	Kalmar län tax. ink.	Stockholm tax. ink.	Riket tax. ink.
- 15	10,4	12,9	10,6
16-19	25,0	25,9	24,9
20-24	69,1	72,9	70,5
25-34	83,5	98,2	89,5
35-49	95,1	122,8	105,7
50-64	91,5	124,0	103,1
65-	60,2	87,0	68,5

Analysen av inkomststrukturen visar hur Kalmar läns inkomsttagare har förlorat på den omfördelning av resurser som den socialdemokratiska tredje vägens politik under 80-talet har åstadkommit. Kalmar län har blivit ett typiskt låginkomstlän. Länet ligger trea från slutet när det gäller medelinkomstfördelning i landet. Huvuddelen av länets inkomsttagare redovisar en taxerad inkomst understigande 120 000 kr. Länet är dåligt företrätt bland inkomsttagare i de produktivaste åldrarna och medelinkomsten understiger klart riksgenomsnittet i samtliga åldersgrupper. Inte i någon åldersgrupp uppgår medelinkomsten till 100 000 kr.

Inte enbart de regionala obalanserna i sig har ökat. Även i inkomst- och förmögenhetshänseende har en omfördelning skett som varit till stor nackdel för regionala problemområden som Kalmar län.

Några övriga probleminslag

Den statliga verksamheten finns lite företräd i Kalmar län. Länet har näst lägst andel statliga arbetstillfällen per 1000 invånare av alla län. Regeringens försämrade låneregler till ombyggnadsverksamheten hotar nu att bromsa byggsysselsättningen i länet.

Skatteutjämningsbidragen till länets kommuner och landsting har skurits ner flera gånger under 80-talet. 1984 minskade skatteutjämningsbidraget med ca 70 milj. kr. för länet. För 1989 blir minskningen 30 milj. kr.

Neddragningen av resurserna på skolans område som riksdagsmajoriteten

beslutat om har medfört att många av länets små landsbygdsskolor hotas av nedläggning.

De statliga investeringarna har varit få i Kalmar län. Väganslagen har halverats under den närmaste 10-årsperioden.

Den nya jordförvärvslagens tillämpning och försämrade villkor för länets jord- och skogsbruksnäring har varit till stort men för utvecklingen i länet. Jord- och skogsbruk är en viktig basnäring för Kalmar län. Genomförs lagförslaget hotas familjelantbruket, som i dag bär upp landsbygden och utgör basen för mer än en fjärdedel av länets sysselsättning.

Stor andel råvarubaserad och arbetskraftsintensiv verksamhet inom industrin, små lokala arbetsmarknader med bristfälliga möjligheter till specialisering och klart otillräckliga resurser från staten för bl.a. kommunikationer och utbildning är andra faktorer som utgör hinder för utvecklingen i Kalmar län.

Om inte den nuvarande utvecklingen mot ökad koncentration bryts genom en kraftfull politik för regional balans kommer hela tiden den regionala problembilden i Kalmar län att förvärras och ojämlikheten för länets invånare att öka.

Nytänkande krävs

Kalmar län har mycket goda naturliga förutsättningar för att kunna utvecklas. Bl.a. har länet en utmärkt naturmiljö. Småföretagandet och småföretagarandan är väl förankrat i länet. Länet har en finmaskig infrastruktur med ett av landets tätaste landsvägsnät. Länet har 13 avgångar tur och retur från tre flygplatser till Stockholm och förbindelser med många andra viktiga centra.

Bostadssituationen är jämförelsevis bra och kan erbjuda de boende ett marknära boende genom att egnahemsboendet är väl frekventerat. Vad som krävs är en politik som tar hänsyn till dessa förutsättningar.

Skall Kalmar län kunna utvecklas krävs det ett decentralistiskt synsätt med nytänkande och mer rättvis fördelningssyn i de politiska beslut som fattas. Ett sådant synsätt från statsmakterna skulle öka optimismen och framtidstron i länet och vara en utomordentlig hjälp till självhjälp.

Regionalpolitiska utredningen (REK 87)

Ansatsen till ett sådant synsätt och en mer nyanserad regionalpolitisk problembild fanns i det utredningsbetänkande som den regionalpolitiska kommittén (REK 87) presenterade och som skulle ligga till grund för ifrågavariande proposition. Utredningen har på ett mera ambitiöst och offensivt sätt än närmast föregående regionalpolitiska utredningar analyserat den regionala problembilden. Utredningens analys leder fram till en regionalpolitisk problembild där tre områden i Sverige måste anses vara speciella regionalpolitiska problemområden och som därför bör bli föremål för speciella insatser. Det är Norrlands inland, Bergslagen och sydöstra Sverige inkl. Kalmar län.

Beskrivningen i utredningen av de regionala problemen i Kalmar län stämmer väl överens med den bedömning som länsmyndigheterna i länet gjort. Vi delar denna bedömning.

Även om utredningens förslagsdel har uppenbara brister och logiskt fel slutledningar i vissa avseenden leder utredningens analys fram till slutsatsen att de regionalpolitiska insatserna i första hand måste riktas mot de av utredningen särskilt utpekade områdena. Såväl infrastrukturella satsningar som en rad andra regionalpolitiskt inriktade satsningar föreslås för sydöstra Sverige och Kalmar län. I en reservation av centerns företrädare, som vill behålla stödområdesindelningen, föreslås att det av utredningen prioriterade området sydöstra Sverige med Kalmar län i valda delar skall tillhöra stödområde C. Vi delar denna uppfattning.

Propositionen

Den regionalpolitiska utredningen ligger som grund för regeringens regionalpolitiska proposition. I propositionen är utredningens analys och förslag beträffande sydöstra Sverige och Kalmar län emellertid helt bortblåst. Det är både obegripligt och oförsvärligt. I stället för de av utredningen prioriterade områdena föreslås nu ett begränsat stöd till två stödområden. Ingen del av Kalmar län föreslås ingå i något stödområde.

Den ekonomiska satsningen på regionalpolitiska insatser är starkt begränsad. Trots att propositionen är ordrik och omfattande innehåller den mycket få verkningfulla förslag för att åstadkomma en förändring av nuvarande regionalpolitiska problembild. Beträffande Kalmar län kommer propositionens förslag om de genomföres att betyda fortsatt koncentration, utarmning av bygder och slöseri med resurser av såväl mänsklig art som med de naturliga förutsättningar som finns för en positiv utveckling av Kalmar län. I propositionen fullföljs endast förslag från REK 87 som har en klart koncentrerande inriktning medan förslag med motsatt inriktning som kommittén har lagt avvisas.

Politik för regional balans

En samlad helhetssyn med regional rättvisa som grund måste prägla det politiska handlandet och alla beslut som fattas. Regionalpolitiken och de regionalpolitiska besluten kan aldrig bli annat än komplement som finjusterar en sammanhållen politik för rättvis regional balans. Om den allmänna inriktningen av generella beslut verkligen ges en decentralistisk och pluralistisk inriktning blir det också möjligt att nå bättre effekt med de speciella regionalpolitiska insatserna. Exempel på åtgärder i en sådan framtidsinriktad och offensiv politik för en utveckling av alla delar av landet och som skulle förändra situationen och ge rättvisa åt Kalmar län är bl.a. följande krav om:

- att de statliga investeringarna fördelas rättvist,
- att skelsektorn får resurser så att glesbygdsskolorna kan behållas,
- att skatteutjämning förstärks och blir mer rättvis,
- att ny- och småföretagande främjas genom att ensamföretagens egenavgifter sänks,
- att beskattningen för i företag arbetande kapital, slopas,
- att löntagarfonderna avskaffas och de fonderade pengarna används för satsningar för att utjämna skillnaderna mellan regionerna och skapande av regional balans,

- att sänka momsen på maten och ett beskattat vårdnadsbidrag lika till alla barn införes,
- att resurser omfördelas till förmån för förnyelsebara energikällor och effektivare energianvändning,
- att jord- och skogsbruksnäringen främjas,
- att ett internationellt miljöarbete startas som bl.a. inriktas mot att Östersjöns miljö förbättras och att yrkesfisket främjas,
- att ett stimulansbidrag på 80 000 kr. per lägenhet införs till byggande av smålägenheter och hyresalternativ på landsbygden och i småorterna,
- att ingen offentlig service på landsbygden får dras in utan att alternativ noga prövas,
- att besluten om försämringarna av ersättningen för resor i tjänsten med egen bil och reseavdragen omgäende rivs upp och
- att en konsekvensanalys av skatteomläggningens effekter för glesbygdsboende och för utsatta regioner genomförs.

Tidigare motionsförslag för rättvisa åt Kalmar län

Insatser av regionalpolitisk karaktär på en rad områden är därutöver nödvändiga för att ge länet förutsättningar att på lika villkor med andra områden kunna utvecklas. Finns en politik med rättvis fördelning i botten och med regional balans som mål finns också förutsättningarna för Kalmar län. I en rad andra motioner har vi fört fram förslag som skulle främja utvecklingen av Kalmar län. Det gäller bl.a. förslag om:

- extra väganslag till länet om 300 miljoner kr,
- insatser för ett tioårigt program för beläggning av grusvägarna inom länsvägnätet i länet,
- utveckling av Dackeleden som genomfartsled i norra länsdelen,
- insatser för utveckling av länsjärnvägarna och kust till kust-banan,
- statligt stöd till Hultsfreds och Oskarshamns flygplatser,
- omprövning av bensinskattehöjningen och de försämrade reseavdragen och reseersättningarna för egen bil i tjänsten,
- åtgärder som tryggar produktionen vid sockerbruket i Mörbylånga,
- lokalisering av ett glasmuseum till Glasriket,
- lokalisering av ett lands- och länsarkiv till Kalmar,
- ökade forskningsanslag till högskolan i Kalmar och satsningar på ett triangeluniversitet i sydöstra Sverige,
- avskaffande av skogsvårdsavgiften,
- åtgärder mot försurningen i skogen,
- åtgärder för en levande skärgård,
- åtgärder för en bättre läkarförsörjning i Kalmar län,
- återupprättande av färjeförbindelser mellan Gotland och Västervik och Gotland och Öland samt
- åtgärder för att främja jordbruket i länet och för att upprätta ett särskilt landsbygdsprogram.

Såväl den problembild som tecknats i motionen för Kalmar län som REK 87:s analys av den regionalpolitiska problembilden talar entydigt för att särskilda regionalpolitiska insatser för Kalmar län är väl motiverade. Föredragandens förslag till slopande av stödområdesindelningen saknar därför helt bärande motiv. Med hänvisning till utredningens problemområdesbeskrivning och till motiven i reservationen från centerrepresentanten i utredningen om att behålla stödområdesindelningen föreslår vi att propositionens förslag till stödområdesindelning avslås.

Namnet stödområde bör enligt vad som framförs i centerns partimotion bytas mot resursområde. Den nuvarande resursområdesindelningen i ett A-, ett B- och ett C-område föreslår vi skall bibehållas. Resursområde C bör utökas.

I konsekvens med vad som ovan anförts föreslår vi vidare att följande kommuner i Kalmar län skall ingå i resursområde C, nämligen: Ilögsby, Torsås, Hultsfred, Mönsterås, Emmaboda, Nybro, Oskarshamn, Västervik, Vimmerby, Borgholm och Mörbylånga med undantag av brofästesförsamlingarna Glömminge, Algutsrum och Torslunda som tillhör Kalmars pendlingsområde.

Länsanslagen

I propositionen föreslås att ytterligare 80 milj. kr. anvisas för innevarande budgetår till "regionala utvecklingsinsatser". För budgetåret 90/91 föreslås att 900 milj. kr. anvisas. Detta är enligt vår mening en alldeles för låg ambitionsnivå. I centerns partimotion finns förslag om att anvisa 1 750 milj. kr. Anslag i den ambitionsnivån är nödvändig för att klara angelägna satsningar som oundgängligen måste till i vissa utsatta kommuner i Kalmar län. Länsanslaget till regionalpolitiska insatser som länsstyrelserna administrerar och flexibelt disponerar för att främja utvecklingen i de svårast drabbade områdena har visat sig vara mycket ändamålsenligt. Det är genom sin konstruktion en effektiv anslagsform, som kan möta olika behov och som når ut till de orter och områden som har speciellt svårt att hävda sin sysselsättning. Arbetstillfällena som skapas genom glesbygdsstöd, som är en del av länsanslaget, ger bättre trygghet och varaktighet i sysselsättningshänseende för den enskilde, och kan skapas till väsentligt lägre kostnad än t.ex. beredskapsarbeten. Inte minst har så varit fallet beträffande anslagets effekt för Kalmar län.

För Kalmar län har länsanslaget varit viktigt bl.a. för att kunna vidmakthålla och utveckla en levande skärgård.

Turismen spelar en betydande roll i Kalmar län och stora satsningar har gjorts de senaste åren både vad gäller utredningsarbete och för uppbyggnad av serviceanläggningar för turister. En levande skärgård med bofast befolkning är en förutsättning för turistnäringens utveckling i Kalmar läns skärgårdsområden. De hårt exploaterade turistområdena i landet kan knappast ta emot den väntade ökningen av "Sverige-turism" under 1980- och 1990-talen. Nya områden måste till. Då är det naturligt att områden i Kalmar läns skärgårdsområden prioriteras.

För de senaste budgetåren har länet tilldelats ett anslag på 9 milj. kr. att användas för regionala utvecklingsinsatser, glesbygdsstöd och investeringsbidrag. Det har varit otillräckligt. Länsstyrelsen har under föregående budgetår på grund av brist på medel inte kunnat behandla ansökningar om glesbygdsstöd utan fått avvakta med beslut till efter budgetårsskiftet den 1 juli 1989. Eftersom balanserna av ärenden är betydande och anslaget för glesbygdsstöd i kr. räknat genom inflationen har minskat är situationen i nuvarande läge prekärr. Länsstyrelsen befinner sig nu i den situationen som styrelsen i tidigare petitaframställning varnade för om anslagen inte ökades, nämligen att bra projekt eller angelägna och välgrundade investeringar inte kan stödjas till följd av att resurserna är otillräckliga.

Länsstyrelsen bedömer att behovet av medel för budgetåret 90/91 uppgår till 17 milj. kr. Det innebär en ökning med 8 milj. kr. Ökningen är väl underbyggd. Anslag i enlighet med vad länsstyrelsen äskar bör därför lämnas länet. Detta bör ges regeringen till känna.

Statliga investeringar

De statliga investeringarna är extremt låga i Kalmar län. Uträknat per invånare för de senaste fem budgetåren är detta ett belysande exempel på hur lite statlig verksamhet som finns företrädd i Kalmar län. I nedanstående tabell finns en sammanställning på skillnaden i statliga investeringar mellan Stockholms län och Kalmar län under de senaste budgetåren i några av de vanligast förekommande statliga sektorerna.

Tabell 8. Statliga investeringar i Kalmar län och Stockholm budgetåren 1983/84 – 1987/88. (Kronor per invånare)

	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
Televerket						
Stockholm	1 237	1 091	1 415	1 648	1 456	933
Kalmar	80	97	105	124	101	426
SJ						
Stockholm	60	490	429	265	1 227	786
Kalmar	23	0	1	3	1	4
Luftfartsverket						
Stockholm	210	44	51	103	119	76
Kalmar	5	7	7	5	2	8
Byggnadsstyrelsen						
Stockholm	550	700	790	980		641
Kalmar	2	2	6	9		36

För att få en rättvisare fördelning av den statliga verksamheten och investeringarna föreslar vi att riksdagen hemställer hos regeringen om åtgärder för ett statligt investeringsprogram i Kalmar län för den närmaste femårsperioden på 1,2 miljarder kronor. Det motsvarar en investering som per år är hälften av den investering per invånare som staten investerat i Stockholm de senaste fem åren.

Lokalisering av statlig verksamhet berörs i propositionen med en mening i kapitel 12.6. Den innehåller information om att föredraganden i ett tidigare kapitel föreslagit att den föreslagna myndigheten för glesbygdsfrågor skall lokaliseras till Östersund. Någon strategi för en decentralisering av den statliga verksamheten tecknas inte. Det är symptomatiskt för förslagsknappheten i decentralistisk riktning i propositionen.

Vi har i en särskild motion under den allmänna motionstiden betonat nödvändigheten av att en decentralisering av statlig verksamhet kommer till stånd. I nämnda motion föreslår vi att en plan upprättas för en decentralisering motsvarande minst 1 000 statliga arbetstillfällen till Kalmar län i en nära framtid.

I de av riksdagen fattade regionalpolitiska besluten under senare år har varje gång upprepats en prioriteringsordning efter vilka en utlokalisering och decentralisering av statliga arbetstillfällen skall ske. Den har tagit fasta på hur arbetstillfällena i dag är fördelade över landet och vilka områden som är underförsörjda. Till de underförsörjda områdena hör som tidigare nämnts Kalmar län. Enligt denna prioriteringsordning skall i första hand Norrlands inland, sydöstra Sverige och Sjuhäradsbygden komma i fråga. Ordknappheten på detta avsnitt i propositionen får inte tolkas så att denna prioriteringsordning nu skall frångås.

Ett arbete med att decentralisera statliga arbetstillfällen, och statliga funktioner eller statliga verk, bör nu inledas. Därvid bör den tidigare prioriteringsordningen gälla. Detta bör ges regeringen till känna.

Vi föreslår vidare att ett kollektivforskningsinstitut inom trä, speciellt trä-möbler, lokaliseras till länet. Kollektivforskningsinstitut också inom sektorerna turism och vattenbruk föreslås lokaliseras till Kalmar län.

Vuxenutbildningsinsatser

Den regionalpolitiska kommittén föreslog att 50 milj. kr. skulle avsättas till de prioriterade områdena, däribland Kalmar län för vuxenutbildningsinsatser och som stöd till studieförbunden för utbildningsinsatser för vuxna. Dessa förslag har avvisats i propositionen. Vi finner förslagen väl motiverade och föreslår att nämnda medel avsätts för av utredningen angivet ändamål.

Åtgärder för bredda arbetskraftsutbud

Inför 90-talet kommer kvinnorna att utgöra en viktig resurs i Kalmar län. Genom den höga utflyttningen har länet i dag brist på arbetskraft. Kvinnornas roll när det gäller att bredda arbetskraftsutbudet är därför särskilt viktigt. Det gäller t. ex. i rollen som egna företagare. Kan fler kvinnor stimuleras till att starta egna företag motverkas ensidigheten i näringslivsstrukturen, liksom den ensidighet i könsrollsmönstret som uppstår genom utflyttning.

Vi föreslår att särskilda resurser avsätts till länet för att bygga upp särskilda mottagnings- och utvecklingsenheter, dels inom länsstyrelsens regionalekonomiska enhet, dels inom utvecklingsfonden i länet, som stöd och service åt kvinnor som är beredda att starta eget eller som redan har startat.

Propositionen berör en rad sektorsområden som viktiga för den regionalpolitiska utvecklingen. Emellertid saknas de konkreta förslagen i detta sammanhang, liksom för politikens inriktning i övrigt när det gäller sektorspolitiken. Det gäller inte minst vissa mycket viktiga förslag för en positivare utveckling i sydöstra Sverige som REK 87 framställt.

Ett sådant förslag är t.ex. utredningens förslag om att Vattenfall skall åläggas ett skärpt regionalpolitiskt ansvar genom att en särskild avgift uttages som kan fördelas mellan problemregionerna. Av förslaget som beräknades till sammanlagt 600 milj. kr. per år föreslogs 50 milj. kr. utnyttjas för landsbygdsutveckling i södra Sverige och fördelas på ett sådant sätt att sydöstra Sverige särskilt uppmärksammades. Även detta förslag förbises av den föredragande departementschefen. Riksdagen hör därför hemställa hos regeringen att återkomma till riksdagen med kompletterande förslag vad gäller sydöstra Sverige i linje med vad som föreslås i den regionalpolitiska utredningen och i den av centerns representant till utredningsbetänkandet fogade reservationen.

Det regionalpolitiska stödets inriktning i framtiden

För att det regionalpolitiska stödet skall hinna få avsedd effekt bör indelningen i resursområden vara långsiktig. Samtidigt är det viktigt att områdesindelningen är flexibel så att lokala områden tillfälligt kan tas in resp. tas bort om utvecklingen snabbt skulle förändras.

Men även stödformerna och inriktningen av stödet bör noga övervägas för framtiden. Hittills har stödet huvudsakligen varit inriktat mot företagssektorn och mot regioner och områden som helhet. Med hänvisning till den beskrivning av inkomst- och löneutvecklingen som inledningsvis har gjorts ganska ingående bör övervägas om inte stödet för framtiden bör ges en mera individriktad karaktär inom resp. resursområden.

Det finns flera skäl som talar för att stödet då kunde bli mera verkningsfullt och effektivt. Det skulle t.ex. stimulera till att människorna i större utsträckning försöker finna alternativ sysselsättning i den region där de bor i stället för att som förstahandsåtgärd gripa till flyttning. Stödet skulle på det sättet stimulera till att utveckla den egna bygden i större utsträckning än att ropa på statliga insatser av annan karaktär.

Ett mera individriktat stöd skulle motverka kortsiktiga investeringar som ibland görs av lycksökare som vill komma åt stöd. Det skulle också ge näringslivet på orten en stabilare arbetsmarknad och också säkrare arbetskraft att tillgå för nyetableringar. Det skulle på så sätt också minska samhällets kostnader för flyttning och arbetslöshet och minska den byråkrati som måste finnas för att administrera dagens stödsystem.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en politik för

regional balans och regionalpolitiska insatser i Kalmar län för att vända utvecklingen, stärka sysselsättning och service, behålla ungdomen och öka inflyttningen i Kalmar län,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av den ekonomiska politiken för att utjämna de regionala skillnaderna i löne- och inkomstutveckling i landet,

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett decentraliserat synsätt och mer rättvis fördelning i de politiska beslut som fattas för att öka optimismen och framtidstron i Kalmar län,

4. att riksdagen beslutar avslå prop. 1989/90:76 beträffande förslag om stödområden för näringslivsutveckling,

5. att riksdagen beslutar behålla nuvarande princip för indelning av landet i tre stödområden,

6. att riksdagen beslutar att benämningen "stödområde" utgår och ersättes med "resursområde",

7. att riksdagen beslutar att kommunerna Högsby, Torsås, Hultsfred, Mönsterås, Emmaboda, Nybro, Oskarshamn, Västervik, Vimmerby, Borgholm och Mörbylånga med undantag av församlingarna Glömminge, Algutsrums och Torslunda församlingar tillförs resursområde C,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av ökat länsanslag för regionala utvecklingsinsatser i Kalmar län,

9. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om ett 5-årigt investeringsprogram för statliga investeringar i Kalmar län om 1,2 miljarder kronor.,

10. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om riktlinjer för lokalisering av statlig verksamhet,

11. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för lokalisering av kollektivforskningsinstitut inom sektorerna trä, turism och vattenbruk till Kalmar län,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 50 milj. kr. bör avsättas till bl.a. Kalmar län för vuxenutbildningsinsatser,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att särskilda resurser bör avsättas till Kalmar län för särskilda mottagnings- och utvecklingsenheter för att stimulera och stödja kvinnor som planerar att starta egna företag i länet,

14. att riksdagen hos regeringen begär kompletterande regionalpolitiska insatser i övrigt för Kalmar län och sydöstra Sverige i linje med de samstämmiga förslag som framförs av den regionalpolitiska utredningen och i särskild reservation till denna från centerns representant i utredningen,

15. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om det regionalpolitiska stödets inriktning i framtiden.

Mot. 1989/90
A103

Stockholm den 26 mars 1990

Agne Hansson (c)

Marianne Jönsson (c)

